

גמרא סדורה

מסכת

שבת

פרק עשירי - המצניע

צ: - צו.

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת
"וכל בניך לימודי ה"
כח כסליו תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת שבת פרק י' - "המְצַנֵּיעַ"

384. צ, ב

מְשַׁנֵּה

המְצַנֵּיעַ - לזרע, ולדוגמא, ולרפואה, והוציאו בשבת - חייב בכל שהוא.
וכל אדם - איז חייב עליו אלא בשיעורו.
חזר והכניסו - אינו חייב אלא בשיעורו.

גְּמָרָא

לָמָּה לִּיהָ לְמִיתְנֵי "המְצַנֵּיעַ"?
 לִיתְנֵי: 'המוציא לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכל שהוא!'

אָמַר אַבְיִי

הָכָא בְּמַאי עֶסְקִינָן:
 כְּגוֹן שֶׁהַצְּנִיעוּ, וְשִׁכַּח לָמָּה הַצְּנִיעוּ, וְהִשְׁתָּא קָא מְפִיק לִיהָ סְתָמָא.

צ, א

מַהוּ דְתִמְא: בְּטוּלֵי בְּטָלָה מְחַשְׁבֵּתוּ,
 קָא מְשַׁמְעֵ לָן:
 כָּל הָעוֹשֶׂה - עַל דְּעַת רֵאשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:

מְחַיֵּיב הִיא רַבִּי מְאִיר אִף בְּמוֹצֵיא חֲטָה אַחַת לְזִרְיעָה.

פְּשִׁיטָא "כָּל שֶׁהוּא" תָּנַן!

מַהוּ דְתִמְא: "כָּל שֶׁהוּא" לְאַפּוּקֵי מְגֻרְגְּרַת, וְלַעוֹלָם עַד דְּאִיכָא פְּזִית,
 קָא מְשַׁמְעֵ לָן.

מִתְקִיף לָהּ רַב יִצְחָק בְּרִיה דְּרַב יְהוּדָה:

אֵלָא מַעֲתָה: חֵישָׁב לְהוֹצִיא כָּל בֵּיתוֹ, הֵכִי נְמִי דְלָא מִיחַיֵּיב עַד דְּמְפִיק לְכוּלְיָהּ!'

הָתָם - בְּטָלָה דְעַתוֹ אֲצַל כָּל אָדָם.

רַש"י

מתני'

המְצַנֵּיעַ בכל שהוא. דהא אחשביה:

אלא בשיעורו. בכל אחד שיעור המפורש לו בזרעוין חמשה זרע קישואין או דילועין או פול המצרי שנים ובשאר דברים כגון יין או אוכלין או גמי כשיעור המפורש בכלל גדול ובהמוציא: **חזר והכניסו.** זה שהצניע פחות מכשיעור והוציאו אם חזר ונמלך שלא לזרעו והכניסו:

אינו חייב. בהכנסה זו אלא אם כן יש בו שיעור שלם דכיון דנמלך עליו שלא לזרעו ביטל מחשבתו והרי הוא ככל אדם:

גמ'

ליתני המוציא זרע בכל שהוא חייב. ואף על גב דלא אצנעיה מעיקרא להכי דהא דבעינן שיעורא היינו טעמא כדאמרן שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה הלכך מוציא סתם פטור עד שיהא בו שיעור אבל זה שהוציא נימא אחת לזריעה בהדיא גלי דעתיה דטרח ואחשביה:

אמר אבוי. ודאי מוציא לזריעה חייב ואף על גב דלא אצנעיה מעיקרא ומתניתין דבעי מצניע במוציא סתם קאמר כגון לטלטלו מבית לבית דאינו חייב אלא משום דאחשביה בהצנעתו ואם תאמר כבר שנו בכלל גדול (עה): כל שאינו כשר להצניע אינו חייב אלא מצניע הא מצניע חייב הכא במאי עסקינן דאיצטריך למתנייה כגון שהצניעו האי מצניע לזרע או לדוגמא ושכח למה מצניעו והשתא מפיק ליה סתמא לטלטלו מבית לבית:

מהו דתימא. כיון דשכח בשעת הוצאה שלא היה זכור בהצנעתו:

בטלה לו מחשבתו. ואין כאן לא חשיבות מחשבת הצנעה ולא מחשבת הוצאה:

קמ"ל. דכל העושה סתם על דעת הראשונה עושה

ובחשיבותיה קמא קאי: **כל שהוא תנן.** וסתם משנה רבי מאיר:

לאפוקי מגרורת. דשאר אוכלין:

אלא מעתה. דמתני' בדעתיה תלינן כדקאמרת משום דעל דעת ראשונה מחשבת ליה שיעורא:

חישב להוציא כל ביתו. בהוצאה אחת דלא אחשבה אלא אם כן הוציא כולה כאחד: **הכי נמי.** דכי אפקא פורתא פורתא לא מיחייב:

בטלה דעתיה. ושיעורא דחשיב לאינשי חשיב:

385. צא, א

רש"י

וכל אדם אין חייבין אלא
כשיעורו. ואע"פ שהוכשר לזה
והצניעו:

"וכל אדם - אין חייבין עליו, אלא כשיעורו".

מתניתין דלא כרבי שמעון בן אלעזר.

דתניא:

"כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר:

כל שאינו כשר להצניע, ואין מצניעין כמוהו, והוכשר לזה והצניעו,
ובא אחר והוציא - נתחייב זה במחשבתו של זה".

386. צא, א

רש"י

כגורגרת. איכא שיעורא לאכילה ולהוצאה וכ"ש לזריעה דשיעורא בכל שהוא :
ותפחה. ועמדה על גרורת קודם הנחה :
ונמלך עליה לאוכלה. והניחה מהו :
את"ל. בההיא אע"ג דעקירה והנחה לאו בחדא מחשבה הואי מיחייב :
התם הוא דזיל הכא כו'. בשעת מחשבה ראשונה היה בו כשיעור למחשבתו ושיעור למחשבה שניה הלכך מיצטרפי עקירה והנחה :
אבל הכא בעידנא דאפקה לא הוה בה שיעור. למחשבה שניה של הנחה ולא מצטרפי הנחה לעקירה :
כיון דאילו אשתיק. בהך שניה אית בה שיעור לזריעה ומיחייב :
השתא נמי מיחייב. הואיל ויש שיעור למחשבה אחרונה ובשיעור זה איכא שיעורא למחשבה ראשונה ויותר :
לא מיחייב. דהא בשעת הנחה ליכא שיעור למחשבה קמייתא :
בתר השתא. בתר מחשבה דהשתא אזלינן לענין הנחה :
יש דיחוי. מה שחסרה בינתים אילו אנחה בההיא שעתא לא מיחייב מי אמרינן תורת דיחוי דנדחה לו מחיוב חטאת ובטלה לה עקירה וכי הדר תפחה והניחה הוי הנחה בלא עקירה :

אמר רבא אמר רב נחמן:
הוציא כגורגרת לאכילה, ונמלך עליה לזריעה,
אי נמי לזריעה, ונמלך עליה לאכילה - חייב.
פשיטא!
זיל הכא איכא שיעורא, וזיל הכא איכא שיעורא!

מהו דתימא:
בְּעֵינָן עֲקִירָה וְהַנְּחָה בְּחֵדָא מְחֻשְׁבָּה,
וְהָא לִיכָא,
קָא מְשַׁמְעֵ לָן.

בעי רבא:
הוציא חצי גרורת לזריעה, ותפחה, ונמלך עליה לאכילה - מהו?

אם תמצוי לומר:
התם הוא דמיחייב - דזיל הכא איכא שיעורא, וזיל הכא איכא שיעורא.
הכא - כיון דבעידנא דאפקה, לא הוה ביה שיעור אכילה, לא מיחייב,
או דילמא: כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה, מיחייב אמחשבה דזריעה, השתא נמי מיחייב?

ואם תמצוי לומר:
כיון דאילו אישתיק ולא חשיב עליה - מיחייב אמחשבה דזריעה, השתא נמי מיחייב.
הוציא כגורגרת לאכילה, וצמקה ונמלך עליה לזריעה, מהו?
הכא ודאי כי אישתיק - אמחשבה קמייתא לא מיחייב.
או דילמא - בתר השתא אזלינן, ומיחייב?

ואם תמצוי לומר:
בתר השתא אזלינן, ומיחייב.
הוציא כגורגרת לאכילה וצמקה, וחזרה ותפחה - מהו?
יש דיחוי לענין שבת,
או אין דיחוי לענין שבת?

תיקו.

387. צא, א-ב

רש"י

אי לענין טומאה. דמיבעיא לך אם נטמא לטמא טומאת אוכלין או לאו כביצה בעינן: **והאי משלימו.** שנחה אצלו והשלימו וע"י הנחה זו נטמאו: **מאי.** מדחשיב הך זריקה לענין טומאה חשיב נמי לענין שבת כאלו הוא כגרוגרת ומיחייב או לא: **שיעורן כגרוגרת.** אם הוציאן לרה"ר בשבת: **ואמאי לימא.** בכזית מיחייב דהא חשיבה הוצאה לענין איפסולי ביוצא דאי אכליה הוא עובר בלאו דכל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו ואכילה בכזית: **חוץ לחומת עזרה.** להיקף החיל שלפני עזרת נשים או לעזרת נשים שהיא בחיל: **בהדי הדדי אתיין.** דעד דאתנח ונצטרף עם השאר (לא קבל טומאתו מן האויר דהא) לא הוי ביה שיעור:

בְּעָא מִיָּנִיה רַבָּא מֵרַב נַחְמָן:
זָרַק פְּזִית תְּרוּמָה לְבֵית טָמֵא - מַהוּ?

לְמַאי?
אי לְעֵנִין שַׁבַּת - כְּגֵרוּגְרַת בְּעֵינֵין!
אי לְעֵנִין טוּמְאָה - כְּבִיצָה אוֹכְלִין בְּעֵינֵין!

לְעוֹלָם לְעֵנִין שַׁבַּת,
וְכַגּוֹן דְּאִיקָא פְּחוֹת מִכְּבִיצָה אוֹכְלִין, וְהָאִי מִשְׁלִימוּ לְבִיצָה.

מַאי?
מִדְּמַצְטָרֵף לְעֵנִין טוּמְאָה, מִיִּחְיִיב נְמִי לְעֵנִין שַׁבַּת,
או דִּילְמָא: כָּל לְעֵנִין שַׁבַּת כְּגֵרוּגְרַת בְּעֵינֵין.

אָמַר לִיה:
תְּנִיתוּהּ:
"אבא שאול אומר:
שְׁתֵּי הַלָּחִם וְלָחֶם הַפָּנִים - שִׁיעוּרָן כְּגֵרוּגְרַת".

וְאִמַּאי?
צא, ב לְיִמָּא: מִדְּלְעֵנִין אִיּוֹצָא' - בְּכִזִּית,
לְעֵנִין שַׁבַּת נְמִי - בְּכִזִּית!

הָכִי הַשְׁתָּא?!
הָתָם - מִדְּאִפְקִיָּה חוּץ לְחוֹמַת הָעֶזְרָה אִיפְסִיל לִיה בְּיוֹצָא',
אֲשַׁבֵּת לֹא מִיִּחְיִיב עַד דְּמַפְיֵק לִיה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים,
הָכָא - שַׁבַּת וְטוּמְאָה בְּהַדִּי הַדְּדִי קָאֲתִיין.

388. צא, ב

רש"י

פשיטא. כיון דלא זרעיה בטליה ממחשבה קמייתא והוה ליה ככל אדם:
אמר אביי. מתניתין בשלא נמלך עליו בפירוש אלא שזרקו לאוצר עם פירותיו וזהו ביטול מחשבה מדלא אצנעיה לחודיה ולמיתנייה איצטריך כגון שמקומו ניכר שלא נתערב יפה עם השאר והרי הוא ניכר ביניהם:
מ"ד כיון דמקומו ניכר במילתא קמייתא קאי. דהוה ליה כמאן דאצנעיה לחודיה:
 ה"ג קמ"ל מדזרקה לאוצר בטולי בטליה:

"חזר והבניסו - אינו חייב אלא בשיעורו".

פשיטא!

אמר אביי:

הכא במאי עסקינן:

כגון שזרקו לאוצר, ומקומו ניכר.

מהו דתימא: כיון דמקומו ניכר, במילתיה קמייתא קאי,

קא משמע לן: מדזרקה לאוצר בטולי בטליה.

389. צא, ב

רש"י

מתני'

על האסקופה. בגמרא מוקי לה באסקופה כרמלית: מלאכתו בבת אחת. עקירה ממקום חיוב והנחה במקום חיוב [והכא] הוה ליה עקירה ממקום חיוב והנחה במקום פטור והדר עקירה ממקום פטור ואנחיה במקום חיוב: עד שיוציא. כלומר אלא אם כן הוציא בראשונה כל הקופה ובגמי מפרש לה:

גמ'

אי נימא איסקופה רה"ר. כגון גבוהה ט' ורחב ארבעה ורבים מכתפין עליו דחזיא לרבים לכתופי כדאמר בפ"ק (דף ח.). רשות היחיד. גבוהה י' ורחבה ד' כי חזר והוציאה ליחייב דאיכא עקירה מרה"י והנחה ברה"ר: אלא אסקופה כרמלית. מגי ועד ט' [ולא ט' בכלל] ואינה מקורה ורחבה ד': הא לא נח מיחייב. ואע"ג דהעבירו דרך כרמלית ולא אמר מהלך כעומד דמי ואיכא הנחת גופו דהוי כהנחת חפץ: מחנות. רה"י: פלטיא. רה"ר: סטיו. מקום מוקף איצטבאות לישב והוא כרמלית דלא בקעיה ביה רבים להדיא:

משנה

המוציא אוכלין ונתנו על האסקופה, בין שחזר והוציאו, בין שהוציאו אחר - פטור, מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת. קופה שהיא מלאה פירות ונתנה על אסקופה החיצונה, אף על פי שרוב פירות מבחוץ - פטור, עד שיוציא את כל הקופה.

גמרא

האי "אסקופה" - מאי?

אילימא אסקופה רשות הרבים - פטור?! הא קא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים! אלא אסקופה רשות היחיד - "בין שחזר והוציאו ובין שהוציאו אחר - פטור" - הא קא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים!

אלא: אסקופה כרמלית, והא קא משמע לן: טעמא דנח בכרמלית, הא לא נח בכרמלית - מיחייב.

מתניתין דלא כבן עזאי.

דתנאי:

"המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו - חייב. וכן עזאי פוטר".

390. צא, ב - צב, א

רפ"י

קישואין ודילועין. שהן ארוכין ועדיין יש מהם בפנים וכל מה דאגיד לגואי כל דהו לאו הוצאה היא:

אבל מליאה חרדל. שהרי יש ממנו כולן בחוץ אע"פ שעל ידי הכלי הוא נאגד לצד פנים חייב דאגד כלי לא שמיה אגד לומר לא יצא כולו ועדיין אגדו בידו בפנים זהו לשון השי"ס לענין שבת כל כמה דלא נפיק ליה כוליה קרי ליה אגוד דאגודו שייך לגבי רשות קמא:

בד"א. דעד שיוציא את כל הקופה:

במליאה קישואין. שהן ממלאין בארכן את כל רוחב הקופה וכל כמה דלא נפק כולה קופה לא נפיק אינהו:

ר' יוחנן מתרץ לטעמיה. תרתי קתני מתניתין לא זו אף זו דסיפא [מוכחא] דקתני כל הקופה ולא קתני כל הפירות והכי קאמר אף על פי שרוב הפירות מבחוץ או אפילו כל הפירות מבחוץ נמי פטור עד שיוציא כל הקופה:

רוכלין. מוכרי בשמים:

"קופה שהיא מליאה [פירות ונתנה על אסקופה החיצונה, אף על פי שרוב פירות מבחוץ - פטור, עד שיוציא את כל הקופה]."

אמר חזקיה:

לא שנו אלא בקופה מליאה קישואין ודלועין, אבל מליאה חרדל - חייב.

אלמא קסבר:

אגד כלי - לא שמיה אגד.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו מליאה חרדל - פטור.

אלמא קסבר:

אגד כלי - שמיה אגד.

אמר רבי זירא:

מתניתין דלא כחזקיה דיקא, ודלא כרבי יוחנן דיקא.

"כחזקיה לא דיקא" -

דקתני: **"עד שיוציא את כל הקופה"**,

טעמא דכל הקופה, הא 'כל הפירות' - פטור,

אלמא קסבר:

אגד כלי - שמיה אגד.

"כרבי יוחנן לא דיקא" -

דקתני: **"אף על פי שרוב פירות מבחוץ"**,

טעמא דרוב פירות, הא 'כל פירות' - אף על גב דאגידא קופה מגואי חייב,

אלמא קסבר:

אגד כלי - לא שמיה אגד.

ואלא קשיא!

חזקיה מתרץ לטעמיה,

ורבי יוחנן מתרץ לטעמיה.

"חזקיה מתרץ לטעמיה" -

"עד שיוציא את כל הקופה",

במה דברים אמורים בקופה מליאה קישואין ודלועין,

אבל מליאה חרדל - נעשה כמי שהוציא את כל הקופה, וחייב.

"רבי יוחנן מתרץ לטעמיה" -

"אף על פי שרוב פירות בחוץ",

ולא 'רוב פירות' בלבד,

אלא אפילו כל פירות - פטור, עד שיוציא את כל הקופה.

מיתיבי:

"המוציא קופת הרוכלין, ונתנה על אסקופה החיצונה,

אף על פי שרוב מינין בחוץ - פטור,

עד שיוציא את כל הקופה."

רש"י

קס"ד בצורי שהיה בה צרור של בשמים שחוקין דכי אפקה למקצת קופה נפיק בההיא פורתא כמה צורות כולן וקתני פטור אלמא אגד כלי שמה אגד:

באורנסי אגודות שרשין ארוכין או קנה או קילופה של קנמון שהן ארוכין:

הגונב ניס בשבת חייב בתשלומין ואע"פ שנדון בנפשו שכבר נתחייב בגניבה בשעה שהגביה הכיס בבית הבעלים: **היה מגרר ויוצא** שלא קנאה בהגבהה אלא בהוצאה מבית הבעלים: **פטור** מתשלומין:

שהרי איסור שבת כו' ובכתובות פריך אי דאפקיה לרה"ר איסור גניבה ליכא דרשות הרבים לאו מקום קנייה היא ומוקי לה בצדי רה"ר אי נמי שצירוף ידו למטה מגי וקבלה:

קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת דכיון שהוציאו מקצתו קנה כל המעות שמבחוץ שיכול להוציאו דרך פיו ולענין שבת מפטר דאגדי גבי רשות היחיד על ידי הכלי:

דרך שוליו וכיון דלא מצי למשקל לא קני בהגבהתו: **הא איכא מקום חלמה** מקום התפירה שיכול לקרוע ולהוציא. חלמה שולדורא { **שולדור"א**: **תפר** [מלה במלה: **ריתוך**] } כמו בהער והרוטב (חולין קכג). שאני עור דחלים:

מפקע קורע: **בנסכא** שהן חתיכות ארוכות וכל זמן שמקצתן בפנים לא קנה:

ופרכינן וכיון דאיכא שנצין רצועות שקורין אשטולד"ץ { **אישטירלי"ש**: **שנצים**, **שרוכים** }:

מפיק ליה עד פומיה ושקיל וכיון דמצי למשקלינהו קני ולענין שבת לא מיחייב עד דמפיק להו לשנצין דעל ידו הוא אגוד לרה"ר שהרי לא יצאו: ומברכי עילויה שאין יכול להוציאו בלא שנצין:

קם אבני בשיטתיה כו' שניהם חזרו בדבריהם והחליפום:

קא סלקא דעתך: **בצורי**, קשיא לחזקיה!

אמר לך חזקיה: **הכא במאי עסקינן**: **באורנסי**.

מתיב רב ביבי בר אבוי: **"הגונב ניס בשבת - חייב, שפבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת, היה מגרר - ויוצא - פטור, שהרי איסור גניבה ואיסור שבת באין נאחד.** ואי סלקא דעתך: **אגד כלי שמה אגד' - קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת!**

אי דאפקיה דרך פיו, הכי נמי. **הכא במאי עסקינן**: דאפקיה דרך שוליו.

צבא

והאיכא מקום חלמה, **דאי בעי מפקע ליה ושקיל!** **בנסכא**.

וכיון דאיכא שנצין, מפיק ליה עד פומיה, ושרי ושקיל, ושנצין אגדי מגואי!

דליכא שנצין.

ואיבעית אימא: **דאית ליה, ומפרכי עילויה.**

וכן אמר רבא: **לא שנו אלא בקופה מלאה קישואין ודלועין, אבל מלאה חרדל - חייב.**

אלמא קסבר: **אגד כלי - לא שמה אגד.**

אבוי אמר: **אפילו מלאה חרדל - פטור.**

אלמא קסבר: **אגד כלי - שמה אגד.**

קם אבוי בשיטתיה דרבא, **קם רבא בשיטתיה דאבוי.**

ורמי דרבא אדאבוי, **ורמי דרבא אדרבא.**

דאיתמר: **המוציא פירות לרשות הרבים,**

רס"י

ביד חייב. משיצאו הפירות ואע"פ שגופו ברשות היחיד ולא אמרינן אגד גופו שמיה אגד: **בכלי פטור.** כל זמן שיש מקצת הכלי בביתו: **ביד פטור.** דאגד גופו שמיה אגד דידו בתר גופו גרירא בכלי חייב וקשיא אתרוייהו למה שהחליפו שיטתן: **התם למעלה מג'.** וטעמא משום דלא נח ולא משום אגד גופה: **והכא למטה מג'.** דליכא למיפטרי משום הנחה דכמונח דמי:

אבני אמר:
ביד - חייב.
בכלי - פטור.
ורבא אמר:
ביד - פטור.
בכלי - חייב!
 איפוך.

"ביד חייב"!
 והתנן:

"פושט בעל הבית את ידו לחוק, ונטל העני מתוכה או שנתן לתוכה והכניס - שניהן פטורין!"

התם - למעלה משלשה.
 הקא - למטה משלשה.

391. צב, א

ר"פ

מִשְׁנָה

הַמוֹצֵיא בֵּין בִּימֵינוּ בֵּין בְּשִׁמְאָלוֹ, בְּתוֹךְ חִיקוֹ אוֹ עַל כְּתִיפּוֹ - חַיִּיב.
שָׁכַן מִשָּׂא בְּנֵי קֵהֶת.

כְּלֹאֲחֵר יָדוֹ:

בְּרַגְלוֹ, בְּפִיו, וּבְמַרְפָּקוֹ, בְּאָזְנוֹ, וּבְשִׁעְרוֹ, וּבְפוֹנְדָתוֹ וּפִיָּה לְמִטָּה, בֵּין פּוֹנְדָתוֹ לְחֻלּוֹקוֹ,
וּבְשִׁפְתֵי חֻלּוֹקוֹ, בְּמַנְעָלוֹ, בְּסַנְדָלוֹ - פְּטוּר,
שֶׁלֹּא הוֹצִיא בְּדֶרֶךְ הַמוֹצֵיאִין.

גְּמָרָא

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:

הַמוֹצֵיא מִשָּׂאוֹ לְמַעְלָה מְעַשְׂרָה טַפְחִים - חַיִּיב,
שָׁכַן מִשָּׂא בְּנֵי קֵהֶת.

וּמִשָּׂא בְּנֵי קֵהֶת - מְנַלֵּן?

דְּכַתִּיב: **"עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב"**¹ (במדבר ג, כו),
מְקִיֵּשׁ מִזְבֵּחַ לְמִשְׁכָּן,

מֵה מִשְׁכָּן - עֹשֶׂר אַמּוֹת, אִף מִזְבֵּחַ - עֹשֶׂר אַמּוֹת,

וּמִשְׁכָּן גּוֹפִיָּה מְנַלֵּן?

דְּכַתִּיב: **"עֹשֶׂר אַמּוֹת אַרְךְ הַקֶּרֶשׁ"**² (שמות כו, טו-טז).

וּכְתִיב: **"וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן"**³ (שמות מ, יט).
וְאָמַר רַב:

מִשָּׂה רַבִּינוּ פֶּרְשׁוֹ.

מִכָּאֵן אֵתָּה לְמַד גּוֹבְהֵן שֶׁל לִוְיִים עֹשֶׂר אַמּוֹת.

וּגְמִירֵי דְכָל טוֹנָא דְמִדְלֵי בְּמוֹטוֹת תִּילְתָא מְלַעִיל, וְתִרֵי תִילְתֵי מְלַתְחַת.
אִישְׁתַּכַּח דְהוּהוּ מִדְלֵי טוֹבָא.

וְאִיבְעִית אִימָא:

מְאָרוֹן.

דְּאָמַר מַר:

"אָרוֹן - תְּשַׁעָה, וְכַפּוֹרֶת - טַפַּח, הִרִי כָּאֵן עֲשָׂרָה".

וּגְמִירֵי דְכָל טוֹנָא דְמִדְלֵי בְּמוֹטוֹת, תִּילְתָא מְלַעִיל וְתִרֵי תִילְתֵי מְלַרְע.

אִישְׁתַּכַּח דְלְמַעְלָה מְעַשְׂרָה הוּהוּ קָאִי.

וְלִיגְמַר מִמִּשָּׂה!

דִּילְמָא מִשָּׂה שְׂאֲנִי.

דְּאָמַר מַר:

אִין הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל חֶכֶם גְּבוּר וְעֹשֶׂיר וְבַעַל קוֹמָה.

מִתְנִי'
שָׁכַן מִשָּׂא בְּנֵי קֵהֶת. בְּכַתֵּף יִשְׂאוּ
(במדבר ז) וַיִּמִּין וּשְׂמָאל וְחִיק
אוֹרַח אֶרְעָא וּבִשְׁמ רַבִּינוּ יִצְחָק
בְּרִי יְהוּדָה מִצְאָתִי שְׂאֵמֶר בִּשְׁמ רַב
הָאִי שְׂמִפּוֹרֶשׁ בְּהַשִּׁיב יְרוּשְׁלַמִּי
וּפְקוּדַת אֲלַעֲזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן
שְׂמֹן הַמָּאוֹר וּקְטוֹרֶת הַסַּמִּים
וּמִנְחַת הַתְּמִיד וּשְׂמֹן הַמִּשְׁחָה
[שְׂמֹן] אֶחָד בִּימִין [וּשְׂמֹן] אֶחָד
בְּשְׂמָאל וְהַקְטוֹרֶת בְּחִיקוֹ
וְהַחֲבִיתִין בְּכַתֵּף:
מַרְפָּקוֹ. אִישִׁילִיָּא {אִישִׁילִיָּא:
בֵּית-שָׁחִי [וְרֵאָה בְּנִידָה ל:]}:
פּוֹנְדָתוֹ. אֲזוֹר חֻלּוֹל:
וּפִיָּה לְמִטָּה. אִין דְּרַךְ הוֹצָאָה בְּכַךְ
אֲבַל פִּיָּה לְמַעְלָה דְּרַךְ הוֹצָאָה:
שַׁפְתֵי חֻלּוֹקוֹ. שְׂפָה הַתְּחַתּוֹנָה:

גמ'
הַמוֹצֵיא מִשָּׂאוֹ לְמַעְלָה מִי'.
מַעֲבִירוּ בְּאוֹר בִּידוֹ וְאִינוּ עַל
כְּתָפוֹ וּגְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ [עֲשֵׂרָה]
קָאֵמֶר דָּאִי בְּמוֹנַח עַל כְּתָפוֹ
מִתְנַתִּין הִיא וְהָא דְתַנְּן [לְקַמְּן דְּךָ
ק]. הַזּוֹרֵק דִּי אַמּוֹת בְּכּוֹתֵל
לְמַעְלָה מְעַשְׂרָה כּוֹזֵרֵק בְּאוֹר
אֲלַמָּא אִין לְמַעְלָה מְעַשְׂרָה רְשׁוּת
הַרְבִּים דּוּקָא זּוֹרֵק אֲבַל מְעַבִּיר
חַיִּיב דִּילִיף מְבַנֵּי קֵהֶת בְּמִשְׁכָּן:
אֲשֵׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וּגּוֹי. בְּקַלְעֵי
הַחֲצַר מִשְׁתַּעִי:
אִף מִזְבֵּחַ. גּוֹבְהוּ יִי אַמּוֹת וְהוֹצֵרֵךְ
לְסוּבְבוּ בְּקַלְעִים שֶׁל יִי אַמּוֹת רַחֲב
וּמָה אֲנִי מְקִיִּים וּגּוֹי אַמּוֹת קוֹמָתוֹ
(שְׂמוֹת כֹּז) מִשְׁפַּת סוּבֵב וּלְמַעְלָה
וּמָה אֲנִי מְקִיִּים וּקוֹמָה הִי
דְּקַלְעִים מִשְׁפַּת מִזְבֵּחַ וּלְמַעְלָה כַּךְ
מְפּוֹרֶשׁ בְּזַבְחִים (דְּךָ נט): שְׁהִי
הַקַּלְעִים טִיּוֹ אַמּוֹת:
מִכָּאֵן אֵתָּה לְמַד. דְּקִסִּיד שְׂאֵר
הַלּוּיִם נְמִי גְבִיָּהִי כְּמִשָּׂה:
תִּלְתָא מְלַעִיל. וְכִיּוֹן דְּמִזְבֵּחַ יִי
אַמּוֹת וְהוּא נוֹשָׂא בְּכַתֵּף כְּדַכְּתִיב
(במדבר ז) וּלְבִנֵי קֵהֶת לֹא נָתַן
(עַגְלוֹת) וּגּוֹי וְהַלּוּיִם יִי אַמּוֹת כִּי
מְדֻלוּ לִיָּה תִילְתָא לְמַעְלָה
מְרֵאשִׁיָּהֵן אוֹ מְכַתִּיפּוֹ נִמְצָא גְבוּהָ
מִן הָאֶרֶץ קְרוּב לְשִׁלִּישׁ שֶׁל יִי
אַמּוֹת דְּהוּוּ טוֹבָא טַפִּי יוֹתֵר מִי
טַפְחִים:
וְאִיבְעִית אִימָא. לֹא גְבִיָּהִי לּוּיִם
וְלֹא מִמִּזְבֵּחַ גְּמִירִין דְּשִׂמָּא לּוּיִם
לֹא גְבִיָּהִי אֲלָא זִי אַמּוֹת וְאִין
מִשְׂאֵן דְּמִזְבֵּחַ גְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ
אֲלָא בִי אוֹ גִי טַפְחִים וּמְאָרוֹן גְּמִר
לֵה רִי אֲלַעֲזָר:
אֲשַׁתְּכַח דְּלְמַעְלָה מִי קָאִי. טוֹבָא
אֲפִילוֹ אִין גּוֹבְהֵן שֶׁל לּוּיִם אֲלָא גִי
אַמּוֹת כְּמוֹנוֹ הִרִי יִי טַפְחִים
וְאָרוֹן אִינוּ תְלוּי לְמִטָּה
מְכַתְּפוֹתֵיהֵן אֲלָא וִי טַפְחִים וּבִי
שְׁלִישִׁי טַפַּח אִישְׁתַּכַּח דְּגְבוּהָ יִי
וְיוֹתֵר:
וְלִיגְמַר מִמִּשָּׂה. שְׂפָרֶשׁ הַמִּשְׁכָּן
וּנְמִצָּא דְּגוֹבְהֵן שֶׁל לּוּיִם עֹשֶׂר
אַמּוֹת וְנִילֵף מְלוּיִם נוֹשְׂאֵי
הַמִּזְבֵּחַ:
דְּאָמַר מַר. בְּמִסְכַּת נְדָרִים:

¹ וְקַלְעֵי הַחֲצַר וְאֵת מִסְךְ פֶּתַח הַחֲצַר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִתְרֵיו לְכָל עֲבוּדוֹתוֹ
² וְעִשִׂית אֶת הַקְרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים עֹשֶׂר אַמּוֹת אַרְךְ הַקֶּרֶשׁ
³ וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת מִכְסֵה הָאֹהֶל עֲלָיו מִלְּמַעְלָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה

רפ"י

אנשי הוצל. היו נושאים כדי
מים ויין על ראשיהן ואין
אוחזין אותם בידיים:

392. צב, א-ב

אָמַר רַב מְשׁוּם רַבִּי חֵיִיא:
הַמוֹצֵיא מִשְׂאוֹי בְּשֵׁבֶת עַל רֵאשׁוֹ - חַיִּיב חֲטָאָת,
שָׁכֵן אֲנָשֵׁי הוֹצֵל עוֹשֵׂין כּוֹן.

וְאֲנָשֵׁי הוֹצֵל רוֹבָא דְעֵלְמָא!?

אָלָא,

אִי אִיתְמַר, הָכִי אִיתְמַר:

אָמַר רַב מְשׁוּם רַבִּי חֵיִיא:

אָחַד מִבְּנֵי הוֹצֵל שֶׁהוֹצִיא מִשְׁוֵי עַל רֵאשׁוֹ בְּשֵׁבֶת - חַיִּיב,
שָׁכֵן בְּנֵי עִירוֹ עוֹשֵׂין כּוֹן.

וְתִבְטַל דְּעֵתוֹ אֶצֶל כָּל אָדָם!

אָלָא,

אִי אִיתְמַר, הָכִי אִיתְמַר:

הַמוֹצֵיא מִשְׁוֵי עַל רֵאשׁוֹ - פְּטוּר

וְאִם תִּמְצָא לְוֹמַר: אֲנָשֵׁי הוֹצֵל עוֹשֵׂין כּוֹן - בְּטָלָה דְּעֵתָן אֶצֶל כָּל אָדָם.

צב,ב

393. צב, ב

רפ"י

משנה

המתכוין להוציא לפניו, ובא לו לאחרי - פטור.
לאחרי ובא לו לפני - חייב.
באמת אמרו: האשה החוגרת בסינר, ביו מלפניה ובין מלאחריה - חייבת.
שכן ראוי להיות חוזר.
רבי יהודה אומר:
אף מקבלי פתקין.

גמרא

מאי שנא: "לפניו ובא לו לאחרי - פטור", דלא אתעביד מחשבתו.
"לאחרי ובא לו לפני" - גמי, הא לא אתעביד מחשבתו!

אמר רבי אלעזר:

תברא,

מי ששנה זו, לא שנה זו.

אמר רבא:

ומאי קושיא?

דילמא "לפניו ובא לו לאחרי" - היינו טעמא דפטור, דנתכוון לשמירה מעולה, ועלתה בידו שמירה פחותה,
"לאחרי ובא לו לפני" - היינו טעמא דחייב דנתכוון לשמירה פחותה, ועלתה בידו שמירה מעולה.

אלא מאי קושיא?

דיוקא דמתניתין קשיא:

"המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחרי - פטור",

הא - לאחרי ובא לו לאחרי - חייב.

אימא סיפא:

"לאחרי ובא לו לפני הוא דחייב",

הא - לאחרי ובא לו לאחרי - פטור!

אמר רבי אלעזר:

תברא,

מי ששנה זו, לא שנה זו.

אמר רב אשי:

מאי קושיא?

דילמא לא מיבעיא קאמר,

לא מיבעיא לאחרי ובא לו לאחרי - חייב, דאיתעבידא מחשבתו,

אלא אפילו לאחרי ובא לו לפני איצטריכא ליה,

סלקא דעתך אמינא: הואיל ולא איתעביד מחשבתו לא ליחייב,

קא משמע לן: דנתכוון לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה דחייב.

'ולאחרי ובא לו לאחרי' - תנאי היא.

דתנאי:

"המוציא מעות בפונדתו, ופיה למעלה - חייב,

פיה למטה -

רבי יהודה מחייב,

וחכמים פוטרין.

אמר להו רבי יהודה:

אי אתם מודים בלאחרי ובא לו לאחרי שהוא חייב?!

ואמרו לו: ואי אתה מודה בלאחר ידו ורגלו שהוא פטור?!

מתני'
המתכוין להוציא לפניו.
כגון שצרר מעות בסדינו
כדי שיהיו תלוין לפניו
ובא לו לאחרי:
פטור. דלא נתקיימה
מחשבתו וה"ל כמתעסק
ולא מתכוין:
לאחרי ובא לו לפני
חייב. בגמ' מפרש
טעמא:
סינר. כעין מכנסיים
קטנים וחוגרת אותו
לצניעות ואם תלתה בו
שום דבר להוציא ובא לו
לצד אחר חייבת:
שכן ראוי להיות חוזר.
דרכו להיות חוזר
סביבותיה ומתחלתה
ידעה שסופו להתהפך:
ר' יהודה אומר אף
מקבלי פתקין. של מלך
למוסרם לרצים אף הם
חייבים בהוצאתן אפילו
לא נתקיימה מחשבתן
כגון הוציאן על מנת
לתתן לרץ זה ונתנו לזה
כך לשון רבותי ולבי
מגמגם:

גמ'
מי ששנה זו לא שנה זו.
תיק פטר בתרוייהו
ותנא בתרא מחייב
בתרוייהו:
ועלתה בידו שמירה
פחותה. ואנן סהדי דלא
ניחא ליה אבל סיפא כל
שכן דניחא ליה:
דיוקא דמתני' קשיא.
דיוקא דמצנין למידק
ממתני':
לאחרי ובא לו לפני
הוא דחייב. דעלתה בידו
שמירה מעולה:
וחכמים פוטרין. שאין
דרך הוצאה בכך:

רש"י

אני אמרתי דבר אחד. אי אתם מודים כו':
והם אמרו דבר א'. אי אתה מודה כו':
מכלל דמחייב רבי יהודה. בתמיהה הא ודאי דברי הכל פטור דלא מפקי אינשי הכי:
לאחריו ובא לו לאחריו דברי הכל חייב. דיש מוציאין כן בשמירה פחותה:
לאחר ידו דברי הכל פטור. דאין מוציאין כן:
מר מדמי לה לאחריו. דשמירה פחותה היא ומר מדמי לה לאחר ידו דלא דמי למוציא לאחריו דהתם משתמרים הן מן הגנבים אבל אלו נופלין מאליהן ואין מוציאין כן:

אמר רבי יהודה:

אני אמרתי דבר אחד, והו אמרו דבר אחד.
אני לא מצאתי תשובה לדבריהם, והו לא מצאו תשובה לדברי.
מדקאמר להו: "אי אתם מודין" - לאו מכלל דפטרי רבנן.

ולישעמיה, דקאמרי ליה: **"אי אתה מודה"**, מכלל דמחייב רבי יהודה?
והתנא: "לאחר ידו ורגלו - דברי הכל פטור"!

אלא:

לאחריו ובא לו לאחריו - דברי הכל חייב.
לאחר ידו ורגלו - דברי הכל פטור.
כי פליגי, בפונדיתו ופיה למטה:
מר מדמי ליה - לאחריו ובא לו לאחריו,
ומר מדמי ליה - לאחר ידו ורגלו.

רש"י

394. צב, ב

בְּאֵמֶת אָמְרוּ הָאִשָּׁה" כו'.

תנא:

"כָּל: "בְּאֵמֶת" - הַלְכָה הִיא".

"רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

אִפְּ מִקְבְּלֵי פִתְקִין".

תנא:

"שָׁבֵן לְבַלְרֵי מַלְכוּת עוֹשֵׂין בֵּן".

שכן לבלרי מלכות עושין כן.
בדעתו למוסרין לזה ואין מוצאו
ודבר המלך נחוץ ומצא אחר
ומוסרו לו:

395. צב, ב - צג, א

ר"י

מתני

הוציאו שנים פטורין. כדילפינן בעשותה יחיד ולא שנים: חייבים. וטעמא מפרש בגמרא:

גמ'

זה יכול. להוציאו לבדו וזה יכול להוציאו לבדו והוציאו שניהם: ר"מ מחייב. דלא דריש בעשותה להכי אלא לפטור יחיד שעשה בהוראת ב"ד כדלקמן: ור' יהודה פוטר. דלאו אורחיה בהכי וסתם מתני ר' יהודה היא:

זה אינו יכול וזה אינו יכול. דאורחיהו להוציא בשנים בהא סבירא ליה לרבי יהודה כרבי מאיר דחייב ורבי שמעון פוטר דיליף מקראי כדלקמן: זה יכול וזה אינו יכול. והוציאו שניהן דברי הכל חייב ולקמן מפרש הי מנייהו חייב: הי"ג הוציאוהו שנים ר' מאיר מחייב ולי"ג פטור:

ר' יהודה אומר אם לא יכול אחד. כלומר כל אחד ואחד: ואם לאו. אלא זה יכול וזה יכול פטור וממילא דבכי האי גוונא ר' מאיר מחייב:

מלגז. פורק"א {קלשון} בת ג' שיניים ומהפכין בה תבואה בגורן והוא מעמר דהוא אב מלאכה:

ולוגזין. מאספין השבלין: בכרכר ושובטין. דהוא מיסך כדאמר בפרק כלל גדול (לעיל דף עה) שובט הרי הוא בכלל מיסך:

בקנה והוציאוהו כו'. וכל הנך זה יכול וזה יכול נינהו:

עיגול וקורה גדולים הן ואין אחד יכול להוציאו:

ואם לאו. שיכול אחד להוציאו: נפש תחטא. משמע נפש ולא נפשות:

מְשָׁנָה

המוציא כָּפֵר לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים - חַיִּיב.

הוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם - פְּטוּרִין

לֹא יִכּוֹל אֶחָד לְהוֹצִיאוֹ, וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם - חַיִּיבִין.

וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר.

גְּמָרָא

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב,

וְאָמַרְי לִיָּה אָמַר אַבְיִי,

וְאָמַרְי לִיָּה בְּמִתְנִיתָא תָּנַא:

זֶה יִכּוֹל זֶה יִכּוֹל:

רַבִּי מֵאִיר - מַחְיִיב,

וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן - פּוֹטְרִים.

זֶה אֵינוֹ יִכּוֹל זֶה אֵינוֹ יִכּוֹל:

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי מֵאִיר - מַחְיִיבִים

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן - פּוֹטֵר.

זֶה יִכּוֹל זֶה אֵינוֹ יִכּוֹל - דְּבַרֵּי הַכֹּל חַיִּיב.

תְּנִיָּא נְמִי הָכִי:

"הַמוֹצִיא כָּפֵר לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים - חַיִּיב.

הוֹצִיאוּ שְׁנַיִם:

רַבִּי מֵאִיר - מַחְיִיב,

וְרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:

אִם לֹא יִכּוֹל אֶחָד לְהוֹצִיאוֹ וְהוֹצִיאוּ שְׁנַיִם חַיִּיבִין.

וְאִם לֹאוֹ - פְּטוּרִים.

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר."

מְנָא הֵנִי מִלֵּי?

דִּתְנוּ רַבְּנָן:

"בְּעִשְׂתָּה" ⁴ (ויקרא ד, כז).

"בְּעִשְׂתָּה" - הַעוֹשֶׂה אֶת בּוֹלָה וְלֹא הַעוֹשֶׂה אֶת מְקַצָּתָה.

בִּיצַד?

שְׁנַיִם שֶׁהֵיוּ אוֹחֲזִין בְּמִלְגַּז וְלוֹגְזִין, בְּכַרְכַּר וְשׁוֹבְטִין, בְּקוֹלְמוֹס וְכוֹתְבִין,

בְּקֵנָה וְהוֹצִיאוּ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים,

יִכּוֹל יִהְיוּ חַיִּיבִין?

תְּלַמּוּד לֹמַר: "בְּעִשְׂתָּה" - הַעוֹשֶׂה אֶת בּוֹלָה וְלֹא הַעוֹשֶׂה מְקַצָּתָה.

בְּעִיגוֹל שֶׁל דְּבִילָה וְהוֹצִיאוּ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים, בְּקוֹרָה וְהוֹצִיאוּ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים,

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:

אִם לֹא יִכּוֹל אֶחָד לְהוֹצִיאוֹ, וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם - חַיִּיבִין.

וְאִם לֹאוֹ - פְּטוּרִין.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר:

אִף עַל פִּי שְׁלֹא יִכּוֹל אֶחָד לְהוֹצִיאוֹ, וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם - פְּטוּרִים.

לְכָךְ נֶאֱמַר: "בְּעִשְׂתָּה" ⁵ (ויקרא ד, כז) - יְחִיד שֶׁעָשָׂאָה - חַיִּיב, שְׁנַיִם שֶׁעָשָׂאוּהָ - פְּטוּרִין."

בְּמֵאֵי קְמִיפְלָגִי?

בְּהֵאֵי קְרָא: "וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תַּחֲטָא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּה" ⁵ (ויקרא ד, כז).

⁴ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעששתה אחת ממצוות ה' אשר לא תעשינה ואשם

רַס"י

חד למעוטי זה עוקר. מרשות הרבים:
וזה מניח. ברשות היחיד דכל כמה דלא כתיב אלא חד מעוט מסתברא דהאי הוא דממעט דהאי קעביד פלגא והאי פלגא וליכא חד דמסייע בכולהו:
וחד. יתורא למעוטי אף על פי דעבדי כי הדדי דהאי עביד כולה והאי עביד כולה ומיהו זה יכול וזה יכול הוא דממעט דלאו אורחיה למעבדה בתרי:
וחד. יתורא למעוטי תו זה אינו יכול וזה אינו יכול דאף על גב דאורחיהו למיעבד בתרי מעטינהו:
יחיד שעשה בהוראת ב"ד. הורו ב"ד שחלב מותר והלך היחיד ועשה על פיהם דאנוס הוא ורבי שמעון לטעמיה דאמר בהוריות יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב:
תרי מעוטי כתיבי. נפש אחת חד מעוטא הוא דאורחיה דקרא לאשתעי הכי:

רבי שמעון סבר: תלתא מעוטי כתיבי,
"נפש תחטא",
"אחת תחטא",
"בעשתה" תחטא,
 חד למעוטי - זה עוקר וזה מניח.
 וחד למעוטי - זה יכול וזה יכול.
 וחד למעוטי - זה אינו יכול וזה אינו יכול.

ורבי יהודה?

חד למעוטי - זה עוקר וזה מניח.
 וחד למעוטי - זה יכול וזה יכול,
 וחד למעוטי - יחיד שעשאה בהוראת בית דין.

ורבי שמעון?

יחיד שעשאה בהוראת בית דין - חייב.

ורבי מאיר?

מי כתיב 'נפש תחטא' 'אחת תחטא' 'בעשתה תחטא'!
 תרי מעוטי כתיבי!
 חד למעוטי - זה עוקר וזה מניח,
 וחד למעוטי - יחיד שעשאה בהוראת בית דין.

396. צג, א-ב

רפ"י

זה שיכול. דאיהו עבדה לכולה :
אין בו ממש. מי שאינו אלא מסייע בדבר ואם בא לעשותו לבדו אינו יכול אין בו ממש ולא חשיב מידי ולא מיפטר אידך :
אף אנו נמי תנינא. דמסייע אין בו ממש :
היה. זב יושב על גבי מטה :
וד' טליות. טליתות :
שאינה יכולה לעמוד על ג'. וכיון דזה אינו יכול וזה אינו יכול כל אחד ואחד כולי מעשה עביד וגבי מדרס הזב בעינן שינשא רובו עליו בתי"כ :
ור' שמעון מטהר. ר' שמעון טעמיה דאמר זה אינו יכול וזה אינו יכול נמי אינו אלא כמסייע ופטור (לי"א דבעי שיעור זיבה לזה ושיעור זיבה לזה כלומר רובו של זה מכביד על כל אחד ואחד ואפילו מסייע לא הוי) :
מפני שיכולה לעמוד על ג'. הלכך כל אחד ואחד ה"ל רביעי ואינו אלא מסייע וסתמא כר' יהודה דזה יכול וזה יכול קרי מסייע :
דעקרה ליה לגמרי. עוקרת הרגל מן הארץ ואפי' מסייע לא הוי. ופרכינן ואי טעמא משום דעקרה ליה כיון דזימנין דעקרה האי וזימנין עקרה האי ובכל ג' איכא לספוקי שמא הכבידה עליהן ולא עקרתן לטמינהו מספק קזב המהפך על ה' פונדאות דמטמינן ליה מספק :
פונדאות. כמין חריטין כיסים ארוכים ונותנין בהן מעות ובלעז בריד"ש { **ברידי"ש** : ארנקים הנסגרים בקשרי חוטים } וראויין לשמש שכיבה עם מלאכתן שיושב עליהם והם מלאות מעות ופותח פיהם ונוטל ואין צריך לומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו :
לאורכן. כגון שהיה שוכב על מיעוי או פרקדן ואורכו מוטל על אורכן :
טמאים. גרסינן במשנה דטהרות דיש לומר בכל אחת מהן שנישא רובו עליו פעמים על זו ופעמים על זו :
לרחבן טהורין. לפי שארכו מוטל על רחבן ואין רובו נישא על אחת מהן :
ישן. לו עליהן לרחבן :
ספק נתהפך. על ארכו ונמצא כולו נשען על אחת מהן :
טמאות. דכל חדא איכא למימר על זו נתהפך אלמא מטמינן מספק והתם נמי אי משום עקירה הוא ניטמינהו מספיקא אלא לאו טעמא משום דכולהו הוו כל חדא וחדא מסייע ואין בו ממש כן נראה בעיני משנה זו ורבותי גורסינן לאורכן טהורין ופירשו טעמא דלאורכן טהורין משום דאמרי שמא ביניהן שכב ולא עליהם וקשיא לי אי"כ לקולא תלינן ואמאי תני סיפא ספק נתהפך טמאים :
הסוס מטמא בידי. אם הזב רוכב עליו וטלית תחת אחת מידיו של סוס טמאה אבל תחת רגליו טהורה שאין משענתו על רגליו והא דתנן לעיל ד' טליות תחת רגלי הבהמה טהורות לא כרבי יוסי :

אמר מר :
"זה יכול, וזה אינו יכול, דברי הכל - חייב."

הי מנייהו מיחייב?

אמר רב חסדא :
 זה ש"יכול."

דאי זה שאינו יכול - מאי קא עביד?

אמר ליה רב המנונא :
 דקא מסייע בהדיה!

אמר ליה :
 מסייע - אין בו ממש.

אמר רב זביד משמיה דרבא :
 אף אנו נמי תנינא :

"היה יושב על גבי המטה וארבע טליות תחת רגלי המטה - טמאות, מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש. ורבי שמעון מטהר."

היה רוכב על גבי בהמה, וארבע טליות תחת רגלי הבהמה - טהורות, מפני שיכולה לעמוד על שלש" (זבים ד, ז).
 ואמאי? הא קמסייע בהדי הדדי!
 לאו, משום דאמרין: מסייע אין בו ממש.

אמר רב יהודה מדיסקרתא :
 לעולם אימא לך: מסייע יש בו ממש, ושאינה הכא דעקרה לה לגמרי.

וכיון דזימנין עקרה הא, וזימנין עקרה הא, ליהוי קזב המתהפך!
 מי לא תנו:

"זב שהיה מוטל על חמשה ספסליו או על חמש פונדאות: לאורכן - טמאים. לרחבן - טהורין. ישן - ספק מתהפך עליהן - טמאין" (זבים ד, ד).

אלא לאו: משום דאמרין מסייע אין בו ממש.

אמר רב פפי משמיה דרבא :
 אף אנו נמי תנינא :

"דבי יוסי אומר:

הסוס - מטמא על ידיו. החמור - על רגליו.

שמשענת הסוס על ידיו, חמור על רגליו" (זבים ד, ז).

ואמאי? הא קא מסייע בהדי הדדי!
 לאו, משום דאמרין: מסייע אין בו ממש.

צג,ב

רַס"י

כהן העומד. על גבי כלי או אבן או שום דבר החוצץ בינו לבין הרצפה ועבד עבודתו פסולה דכתיב ושרת ככל אחיו הלויים העומדים שמהא עמידתו כשאר אחיו ותנא דבי ר' ישמעאל הואיל ורצפה מקודשת וכלי שרת מקודשין כו' בזבחים: שמאל פסולה לעבודה כדאמר בפ"ק דחולין (דף כב.) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין:

אָמַר רַב אֲשִׁי:

אָף אָנָּן נְמִי תְּנִינָא:

"דְּבִי אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר:

רְגְלוֹ אַחַת עַל הַכְּלִי, וְרְגְלוֹ אַחַת עַל הָרֶצֶפָה,

רְגְלוֹ אַחַת עַל הָאָבֹן, וְרְגְלוֹ אַחַת עַל הָרֶצֶפָה,

רוֹאִין כָּל שְׂאִילוֹ יִנְטַל הַכְּלִי וְתִינְטַל הָאָבֹן יָכוֹל לַעֲמוֹד עַל רְגְלוֹ אַחַת - עֲבוֹדָתוֹ כְּשֶׁרָה,

וְאִם לֹא - עֲבוֹדָתוֹ פְּסוּלָה."

וְאִמַּאי? הָא קָא מְסִייע בְּהַדִּי הֲדָדִי!

לָאוּ, מִשּׁוֹם דְּאִמְרִינָן: מְסִייע אִין בּוּ מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּינָא:

אָף אָנָּן נְמִי תְּנִינָא:

"קִיבֵּל בֵּימִין, וּשְׂמַאל מְסִייעָתוּ - עֲבוֹדָתוֹ כְּשֶׁרָה."

וְאִמַּאי? הָא קָא מְסִייע בְּהַדִּי הֲדָדִי!

לָאוּ, מִשּׁוֹם דְּאִמְרִינָן: מְסִייע אִין בּוּ מִמֶּנּוּ.

שְׁמַע מִינָהּ.

397. צג, ב

כ"י

שיעור לזה. גרוגרת אם אוכל הוא:
שיעור זיבה. שיכביד רובו עליו וצריך להיות כאן ד' זבים:
נעל אחד בפניו. זו היא צידתו:
נעלו שנים פטורין. ור' יהודה הוא דפטר בשניהם יכולין:
שיעור. צידת צבי לכל אחד ואחד אלא שמע מינה שיעור אחד לכולן ומדר' יהודה נשמע לר' מאיר בשניהן יכולים דבהא לא פליגי:
חייבין לשלם. תשלומי ד' וה':
קנה גרדי. אורחא דמילתא והוא העולה ויורד בשתי:
קנה דעלמא. שאינו עומד אלא להסקה דהוי שיעורו כעצים דאילו האי שיעורו כדי אריגה:

אמר מר:

"זה יכול וזה יכול, רבי מאיר מחייב."

איבעיא להו:

בעינן שיעור לזה ושיעור לזה, או דילמא: שיעור אחד לכולם?

רב חסדא ורב המנונא:

חד אמר: שיעור לזה ושיעור לזה. וחד אמר: שיעור אחד לכולן.

אמר רב פפא משמיה דרבא:

אף אנו נמי תנינא:

"היה יושב על גבי מטה וארבע טליות תחת ארבע רגלי המטה טמאות, מפני שאין יכולה לעמוד על שלש" (זבים ד,ו).

ואמאי? ליבעי שיעור זיבה לזה, ושיעור זיבה לזה! לא, משום דאמרין: שיעור אחד לכולן.

אמר רב נחמן בר יצחק:

אף אנו נמי תנינא:

"צבי שנכנס לבית, ונעל אחד בפניו - חייב.

נעלו שנים - פטורין.

לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים - חייבים" (שבת קו:).

ואמאי? ליבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה! לא, משום דאמרין: שיעור אחד לכולם.

אמר רבינא:

אף אנו נמי תנינא:

"השותפין שגנבו וטבחו - חייבין".

ואמאי? ליבעי שיעור טביחה לזה ושיעור טביחה לזה! לא, משום דאמרין: שיעור אחד לכולם.

ואמר רב אשי:

אף אנו נמי תנינא:

"שנים שהוציאו קנה של גרדי - חייבין".

ואמאי? ליבעי שיעור הוצאה לזה ושיעור הוצאה לזה! לא, משום דאמרין: שיעור אחד לכולם.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

דילמא דאית ביה כדי לבשל ביצה קלה לזה וביצה קלה לזה!

אם כן, לישמעין קנה דעלמא,

מאי שנא דגרדי?

ודילמא דאית ביה כדי לארוג מפה לזה וכדי לארוג מפה לזה.

אלא, מהא ליכא למשמע מינה.

תני תנא קמיה דרב נחמן:

"שנים שהוציאו קנה של גרדי - פטורין."

רש"י

כלפי לייא. כלפי היכא נהפך
דבר זה הא רבי שמעון הוא
דפטר שנים שהוציאווהו:

ורבי שמעון מחייב.

כלפי לייא!
אלא אימא:
"חייבין,
ורבי שמעון פוטר".

398. צג, ב - צד, א

רש"י

מתני'

את החי במטה. וחי לא מיחייב על הוצאתו דהוא מקיל עצמו ונושא עצמו:

וכן כזית מן המת. חייב אם הוציא דהואיל ומטמא הוצאה חשובה היא להציל עצמו מן הטומאה:

ור' שמעון פוטר. אפילו במת שלם דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה וכל מלאכה שאינה צריכה (לגופה) אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר' שמעון:

גמ'

ופטור על הכלי. שהיא טפילה לאוכל:

ואם היה צריך לכלי. להשתמש בו תשמיש אחר מקום שמוציאו שם:

חייב. על כל אחד ואחד כי היכי דמיחייב ליה תרתני אתרתני הוצאות בהעלם אחד:

ששגג על האוכלין והזיד על הכלי. ומאי חייב דקתני מיתה: והא אף קתני. משמע שני חיובין שוין:

בפלוגתא דר"י ור"ל. דאיפלוגי בידיעות מחלקות בפי כלל גדול (לעיל דף עא:). איפלוגי נמי רב ששת ורב אשי הכא רב ששת דלא מוקי לה הכי קסבר דאין ידיעות מחלקות ורב אשי סבר: ידיעות מחלקות:

משנה

המוציא אוכלין פחות מכשיעור בבלי - פטור.

אף על הבלי,

שהבלי טפלה.

את החי במטה - פטור,

אף על המטה,

שהמטה טפלה לו.

את המת במטה - חייב.

וכן כזית מן המת, וכזית מן הנבלה, וכעדשה מן השרץ - חייב.

ורבי שמעון פוטר.

גמרא

תנו רבנן:

"המוציא אוכלין כשיעור,

אם בבלי - חייב על האוכלין, ופטור על הבלי.

ואם היה בלי צריך לו - חייב אף על הבלי".

שמע מינה:

אוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד - חייב שתים.

אמר רב ששת:

הכא במאי עסקינן:

כגון ששגג - על האוכלין, והזיד - על הבלי.

צדא

מתקיף לה רב אשי:

והא "אף על הבלי" קתני!

אלא אמר רב אשי:

כגון ששגג - בזה ובזה, ונודע לו, וחזר ונודע לו.

ובפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש.

399. צד, א

רפ"י

דמשרבטי נפשייהו. משמטים כלפי מטה ומכבידין עצמן להשמיט מיד הנושאן:
מתיר בסוס. למוכרו לנכרי מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין חייב עליה חטאת דלרכיבה עומד והחי נושא את עצמו והא דאסרו למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור וסוס אי נמי דמושיל ומוגר לאו איסורא דאורייתא איכא שאין זו מלאכה אצל הסוס וגבי אזהרת שביתת בהמה מלאכה כתיב:

ואמר רבי יוחנן גרסינן:
דבי וייאדן. של צידי עופות שנותנין על הסוס עופות כשהן חיינ כגון נץ ומינו לצוד שאר עופות ולא משרבטי נפשייהו דלא קשירי והשתא נמי החי נושא את עצמו ומשום הכי א"ר יוחנן בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד:

בכפות. בין עוף בין אדם:
כמאן דכפיתי דמו. שרוכבים מעוטפין בבגדים רחבים וגם הם עצמן מעונגין מהצג על הארץ:
ואמר ר' יוחנן גרסינן:

בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד. והא אמרת מודה ר' נתן בכפות ואי משום דאוקמינן בסוס המיוחד לעופות משום רבנן אוקמינן דפליגי עליה ולמימר דאילו באדם שניהם שוין לפטור ואי בכפות מודה רבי נתן היכי מתוקמא דבן בתירא כר' נתן משום דחי נושא את עצמו הא בן בתירא מתיר אפילו למכור לפרסיים דכמאן דכפיתי דמו וכל האומות קרי להו נכרים דסבר דכפות נושא את עצמו:

רמות רוחא. גסות הא דלא מסגו בכרעייה גסות הוא:
פרדשכא. סרדיוט:

"את החי במטה - פטור אף על המטה".

לימא מתניתין רבי נתן היא ולא רבנן.
 דתניא:

"המוציא בהמה חיה ועוף לרשות הרבים, בין חיינ ובין שחוטין - חייב. רבי נתן אומר:

על שחוטין - חייב, ועל חיינ - פטור שהחי נושא את עצמו".

אמר רבא:

אפילו תימא רבנן,

עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי נתן אלא בבהמה, חיה ועוף דמשרבטי נפשייהו, אבל אדם חי נושא את עצמו, אפילו רבנן מודו.

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא:

והא דתנן:

"בן בתירא מתיר בסוס".

ותניא:

"בן בתירא מתיר בסוס,

מפני שהוא עושה בו מלאכה שאין חייבין עליו חטאת".

ואמר רבי יוחנן:

בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד,

ואי אמרת דלא פליגי רבנן עליה דרבי נתן,

אלא בבהמה חיה ועוף משום דמשרבטי נפשייהו,

מאי איריא בן בתירא ורבי נתן? והאמרת אפילו רבנן מודו!

כי אמר רבי יוחנן בסוס המיוחד לעופות.

ומי איכא סוס המיוחד לעופות?!

אין,

איכא דבי וייאדן.

אמר רבי יוחנן:

ומודה רבי נתן בכפות.

אמר ליה רב אדא בר מתנה לאבוי:

והא הני פרסאי דכמאן דכפיתי דמו

ואמר רבי יוחנן:

בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד!

התם - רמות רוחא הוא דנקיט להו.

דהואו פרדשכא דרתח מלכא עלויה, ורהיט תלתא פרסי בכרעיה.

400. צד, א-ב

"את המת במטה - חייב, וכו' ביזת מן המת ... [- חייב, ורבי שמעון פוטר]."

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, ואמר רב יוסף אמר רבי שמעון בן לקיש: פוטר היה רבי שמעון אף במוציא את המת לקבורו. **צד, ב**

אמר רבא: ומודה רבי שמעון במר לחפור בו, וספר תורה לקרות בו - חייב.

פשיטא! דאי הא נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, אלא מלאכה שצריכה לגופה לרבי שמעון היכי משפחת לה?!

מהו דתימא: עד דאיכא לגופו ולגופה, כגון מר לעשות לו טס ולחפור. ספר תורה כדי להגיה ולקרות בו, קא משמע לן.

ההוא שכבא דהוה בדרוקרא, שרא רב נחמן בר יצחק לאפוקיה לכרמלית, אמר ליה רבי יוחנן אחוה דמר בריה דרבנא לרב נחמן בר יצחק: כמאן? כרבי שמעון? אימר דפטר רבי שמעון מחיוב חטאת, איסורא דרבנן מיהא איכא!

אמר ליה: האלהים דעיילת ביה את! ואפילו לרבי יהודה שרי. דמי קאמינא לרשות הרבים! לכרמלית קאמינא. גדול כבוד הבריות שדוחה את "לא תעשה" שבתורה.

רפ"י

אף במוציא את המת לקבורו. ולא תימא לא פטר אלא במניחו לחוץ דאין צורך לא לגופו של מוציא ולא לגופה של הוצאה דאפילו הוא צורך המת פטור: **מר לחפור בו**. שהוא צורך המוציא:

מר לעשות לו טס ולחפור. מרה שנרצף פיו וצריך להושיב עליו כמין טס דק שיהא ראוי לחפור: להגיה ולקרות:

לאפוקיה לכרמלית. שהיה מוטל בבזיון או בדליקה או בחמה ואי משום טלטול מניח עליו ככר או תינוק:

לא תעשה. לאו דלא תסור כי הכא:

התולש סימני טומאה. שתי שערות לבנות שהבהרת מטמאה בהן:

והכוח את המחיה. מחית בשר חי והוא סימן טומאה בשאת והכוח זה לבטלה משום מחיה ולטהרה:

עובר בלא תעשה. דהשמר בנגע הצרעת (דברים כד):

401. צד, ב

כ"י

[״וכן כזית מן המת ... - חייב״]

אחד מב'. שלא היו בה אלא שתי שערות ותלש האחד: חייב. דשקלא לטומאה שאין מטמאה בפחות מב' דהכי ילפינן לה בת"כ שיער שנים וחייב מלקות: מאי לאו הא דתני חייב דאפיק חצי זית מכזית. דשקליה ובצריה לשיעורא: והא דתני פטור דאפיק חצי זית מכזית ומחצה. דאף על גב דמצמצם לשיעור לאו מילתא היא ולא אמרינן אהני דאי שקיל מיניה פורתא תו ליתא לשיעורא: ממת גדול. דלא אהני מידי:

תנן ה"מ:

״התולש סימני טומאה, והכזה המחה - עובר ב'לא תעשה'״⁶ (נגעים ז, ד).

איתמר:

אחת משתים - חייב,

אחת משלש,

רב נחמן אמר: חייב,

רב ששת אמר: פטור.

״רב נחמן אמר: חייב״ - אהני מעשיו, דאי משתקלא חדא אחריתי אולא לה טומאה.

״רב ששת אמר: פטור״ - השתא מיהת הא איתא לטומאה.

אמר רב ששת:

מנא אמינא לה?

דתנן:

״וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה - חייב״,

הא - חצי זית - פטור.

והתניא:

״חצי זית - חייב!״

מאי לאו: הא דתניא ״חייב״ - דאפיק חצי זית מכזית.

והא דתנן: ״פטור״ - דאפיק חצי זית מכזית ומחצה.

ורב נחמן?

אידי ואידי - חייב.

והא דתנן: ״פטור״ - דאפיק חצי זית ממת גדול.

⁶ "השמור בנגע הצרעת" (דברים כד, ה)

402. צד, ב

רפ"י

מתני'

וכן שער. תולש שער ראשו בידיו:
 וכן הגודלת. שעה:
 וכן הכוחלת. עיניה:
 וכן הפוקסת. יש מרבתי אומרים מתקנת שעה במסרק או בידיו ויש שמפרשין טחה כמין בצק על פניה וכשנוטלו מאדים הבשר:
 רבי אליעזר מחייב. בכולם חטאת וחכמים אוסרין משום שבות וטעמא דרבי אליעזר מפרש בגמרא משום מאי מיחייב:

גמ'

מחלוקת ביד. בהא שנוטלן בידו ולא בכלי הוא דפטרי רבנן שאין דרך גזיזה בכך בחול:
 מהו דתימא בכלי נמי פטרי רבנן. דאין כאן משום גוזז דלא שייך אלא בצמר בהמה:
 מחלוקת לעצמו. בהא הוא דמחייב ר' אליעזר שיכול לאמן ידו לעצמו לתקנו בלא כלי:
 אבל לחברו. אין יכול לאמן את ידו ליטול יפה בלי כלי:
 פשיטא צפרניו תנן. של עצמו:

משנה

הנוטל צפרניו זו בזו, או בשיניו, וכו' שער, וכו' שפמו, וכו' זקנו, וכו' הגודלת, וכו' הכוחלת, וכו' הפוקסת, רבי אליעזר מחייב. וחכמים אוסרין, משום שבות.

גמרא

אמר רבי אלעזר:
 מחלוקת - ביד,
 אבל בכלי - חייב.

פשיטא, "זו בזו" תנן!

מהו דתימא: רבנן בכלי נמי פטרי, והא דקתני: "זו בזו" להודיעך פחו דרבי אליעזר, קא משמע לן.

ואמר רבי אלעזר:
 מחלוקת לעצמו,
 אבל לחבירו - דברי הכל פטור.

פשיטא, "צפרניו" תנן!

מהו דתימא: רבי אליעזר לחבירו נמי מחייב, והא דקתני "צפרניו" להודיעך פחו דרבנן, קא משמע לן.

403. צד, ב

רש"י

הנוטל מלא פי הזוג. מלא ראש המספרים:
חייב. בשבת לרבנן בכלי לרי אליעזר אף ביד וזהו שיעורו:
והא תניא. בההיא ברייתא בסיפא ולקרחא שהזירה תורה לא תשימו קרחה (דברים יד) שתיים הוי קרחה מכלל דפי הזוג לאו ב' שערות נינהו:
תניא נמי הכי. כרב יהודה דאמר שתיים:
רבי אליעזר אומר. באחת הוא חייב ולא בעינן מלא פי הזוג:
אחת חייב. שבאחת הוא מקפיד שלא יהא נראה כזקן:
שמלת אשה. ודרך הנשים להקפיד על כך ולהתנאות:

"וכן שערך" כו'.

תנא:

"הנוטל מלא פי הזוג - חייב".

וכמה "מלא פי הזוג"?

אמר רב יהודה:

שתיים.

והתניא:

"ולקרח⁷" - שתיים!

אימא: "וכן לקרחה שתיים".

תניא נמי הכי:

"הנוטל מלא פי הזוג בשבת - חייב.

וכמה "מלא פי הזוג"?

שתיים.

רבי אליעזר אומר:

אחת,

ומודים חכמים לרבי אליעזר במלקט לבנות מתוך שחורות,

שאפילו אחת - חייב.

ודבר זה, אף בחול אסור,

משום שנאמר: "ולא ילבש גבר שמלת אשה"⁸ (דברים כב, ה).

⁷ "ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" (דברים יד, א)

⁸ לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה

רס"י

ציצין. כמין רצועות דקות הפורשות מעור האצבע סביב הצפורן:
שפירשו רובן. קרובין לינתק:
מי איכא מידי כו'. כיון דבכלי חייב חטאת ביד איכא שבות גזירה אטו כלי:
כלפי מעלה. לצד הצפורן התחילו לפרוש דקא מצערו ליה טפי:

404. צד, ב

תניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:
צפורן שפירש רובה, וציצין שפירשו רובן:
ביד - מותר,
בכלי - חייב חטאת."

מי איכא מידי בכלי חייב חטאת, וביד מותר לכתחלה!?
 הָכִי קֹאֲמֵר:
 פִּירְשׁוּ רֹבָן:
 בַּיָּד - מוֹתֵר,
 בְּכֵלִי - פְּטוּר, אֲבָל אָסוּר.
 לֹא פִירְשׁוּ רֹבָן:
 בַּיָּד - פְּטוּר, אֲבָל אָסוּר.
 בְּכֵלִי - חַיִּיב חֲטָאֵת.

אמר רב יהודה:

הלכה כרבי שמעון בן אלעזר.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

והוא שפירשו כלפי מעלה ומצערות אותו.

405. צד, ב - צה, א

רס"י

משום כותבת. שמוליכה מכחול סביב העין כאדם המוליך קולמוס סביב האות:
טוה. שמתקנת שערה בין אצבעותיה ופושטתו כשהוא נכרך ולשון השני עושה מאותו בצק כמין חוט:
לעצמה פטורה. שאינה יכולה לבנות יפה ואין דרך בנין אלא אשה לחברתה שרואה ועושה:
וכן. מילתא אחריתי דשבת לאיסורא:
סרק. צבע אדום הוא הבא בקנים שקורין טיפוניין {אודם (לפרכוס הפנים)}:

"וכן הגודלת, [וכן הנוחלת, וכן הפוקסת, רבי אליעזר מחייב. וחכמים אוסרין, משום שבות"].

"גודלת, נוחלת ופוקסת" - משום מאי מחייבא?

אמר רבי אבין אמר רבי יוסי ברבי חנינא:
 גודלת - משום אורגת,
 נוחלת - משום כותבת,
 פוקסת - משום טוה.

אמרו רבנן קמיה דרבי אבהו:
 וכי דרך אריגה בכך?
 וכי דרך כתיבה בכך?
 וכי דרך טוה בכך?

אלא אמר רבי אבהו:
 לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוסי ברבי חנינא:
 נוחלת - משום צובעת,
 גודלת ופוקסת - משום בונה.

צה, א

וכי דרך בנין בכך?

אין.

כדרש רבי שמעון בן מנסיא:
 "ויבן ה' אלהים את הצלע"⁹ (בראשית ב, כב),
 מלמד: שקילעה הקדוש ברוך הוא לחוה והביאה אצל אדם.
 שכן בכרבי הים קורין לקלעיתא 'בניתא'.

תניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:
 גודלת, נוחלת ופוקסת:
 לעצמה - פטורה,
 לחברתה - חייבת.
 וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר:
 אשה לא תעביר סרק על פניה, מפני שצובעת".

⁹ ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה

406.צה, א

רש"י

המחבץ. המעמיד החלב בקיבה ול"נ מחבץ עושה כמין כלי גמי ונותן הקפוי בתוכו ומי החלב שהן נסיובי נוטפין ולועזין אותן אנקיד"ש {יונקירי"ש: ש: כלי של קנים לייצור גבינה [מצוי רק בדפוס סונצינו, אבל לא בכתסי-היד]} :

המכבד. את הבית:

והמרבץ. במים להרביץ את האבק שלא יעלה:

חייב חטאת. לקמיה מפרש טעמא דהרודה חלות דבש חייב משום תולש (מחבץ חייב משום בורר) ומכבד ומרביץ משום בונה:

אחד זה ואחד זה. אחד שבת ואחד יו"ט:

משום שבות. דילמא כי כניס ליה מתמלאין הגומות שבבית מאליהן והוי בנין:

קטיל קני באגמא. חותך קנים מן האגס הוה לא ידע לפרש משנה:

מפרק. כמו מפרק משאוי שפורק אוכל ממקום שנתכסה בו והוי תולדת דש ואית דאמרי תולדה דקוצר ולא היא דלאו מחובר הוא אלא פקיד ועקיר וקאי בעטיני הדד כתבואה בקשיה ולשון מפרק נמי לא שייך למימר אלא לשון תולש: **בורר**. אוכל מתוך פסולת:

תנו רבנן:

"החולב והמחבץ והמגבן - כגרוגרת.

המכבד, והמרבץ, והרודה חלות דבש:

שגג בשבת - חייב חטאת,

הזיד ביום טוב - לוקה ארבעים,

דברי רבי אליעזר.

וחכמים אומרים:

אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות".

רב נחמן בר גוריא איקלע לנהרדעא.

בעו מיניה:

חולב משום מאי מיחייב?

אמר להו: משום חולב.

מחבץ - משום מאי מיחייב?

אמר להו: משום מחבץ.

מגבן - משום מאי מיחייב?

אמר להו: משום מגבן.

אמרו ליה: רבך קטיל קני באגמא הוה.

אתא שאיל בי מדרשא.

אמרו ליה:

חולב - חייב, משום מפרק.

מחבץ - חייב משום בורר

מגבן - חייב משום בונה.

407.צה, א

רש"י

זילחא. לרבץ הבית ורצפת אבנים היתה בכל העיר: **מהבלא.** שהיה אבק עולה ומרבה הבל: **לאו אדעתאי.** לא הייתי זכור ורבותי פירשו לא סבירא לי: **אשה חכמה.** אשת ת"ח או בת ת"ח ששמעה מאביה: **מרבצת ביתה.** רוחצת קיתוניות בזוית זו וכוסות בזוית זו: **כרבי שמעון.** דדבר שאין מתכוין מותר והמרבץ אינו מתכוין להדביק עפר בגומא ולהשוות הבית אלא שלא יעלה אבק:

"המכבד, המרבץ, והרודה חלות דבש, שגג בשבת - חייב חטאת, הזיד ביום טוב - לוקה ארבעים, דברי רבי אליעזר."

אמר רבי אליעזר: מאי טעמא דרבי אליעזר? דכתיב: "ויטבל אותה ביערת הדבש"¹⁰ (שמואל א, יד, כז), וכי מה ענין יער אצל דבש? אלא לומר לך: מה יער - התולש ממנו בשבת חייב חטאת, אף חלות דבש - הרודה ממנו בשבת חייב חטאת.

אמימר שרא זילחא במחוזא. אמר: טעמא מאי אמור רבנן? דילמא אתי לאשוויי גומות, הקא ליכא גומות.

רבא תוספאה אשכחיה לרבינא דקא מצטער, מהבלא, ואמרי לה מר קשישא בריה דרבא אשכחיה לרב אשי דקא מצטער מהבלא, אמר ליה: לא סבר לה מר להא דתניא: "הרוצה לרבץ את ביתו בשבת, מביא עריבה מלאה מים ורוחץ פניו בזוית זו, ידיו בזוית זו, רגליו בזוית זו, ונמצא הבית מתרבץ מאליו?"

אמר ליה: לאו אדעתאי.

תנא: "אשה חכמה מרבצת ביתה בשבת".

והאידנא דסבירא לן כרבי שמעון, שרי אפילו לכתחלה.

¹⁰ וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבל אותה ביערת הדבש

408. צה, א-ב

רפ"י

מתני'

התולש מעציץ נקוב חייב. דהוי כמחובר דיונק מן הקרקע ע"י הנקב שמריח לחלוחית הקרקע ואפילו הנקב בדופנו:

אלא להכשיר זרעים. הזרועים בתוכו עציץ נקוב אינו מקבל הכשר לטומאה ושאינו נקוב מקבל הכשר דתלוש הוא והא רבי שמעון קאמר ליה וה"ג ר"ש אומר אין בין נקוב כו' דאילו לרבנן איכא טובא דהא מיחייבי אנקוב משום שבת ופטרי אשאינו נקוב:

לכל מילי. לשבת ולקנות במשיכה ולא בכסף ולפרוזבול שאינו נכתב אלא על הקרקע:

אשר יזרע. כדרך שאדם מוציא לזריעה למעוטי מחובר כל דהו להכי אהני זריעות יתירי דקרא ומיהו שאינו נקוב תלוש גמור הוא:

מה לי אמר רבי שמעון. מי מודה דהא במחובר הוא האי שורש ואי תלשו לי בשבת מיחייב:

זימנין. פעם אחרת:

שאם ניקב. העציץ בכדי טהרתו ושאם נטמא נטהר בשבירה זו והיינו כמוציא זית דתנן במסכת כלים (פ"ג מ"א) כלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים ומודה ר' שמעון בהא דחשיב מחובר כל הזרעים שבתוכו דתו לא הוי כלי:

ניקב בכדי טהרתו מיבעיא. דהוה לן לספוקי ביה בהנך דלאו כנגד הנקב ואת פשטת להו דכולהו מחובר נינהו:

אי אתמר לדרבי זירא. דמודה ר"ש בשום נקב:

הכי הוא דאיתמר. שאם ניקב למטה מרביעית שאינו מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה דבציר מהכי לאו כלי הוא:

מְשָׁנָה

התולש מעציץ נקוב - חייב.
ושאינו נקוב - פטור.
ורבי שמעון פוטר בזה ובזה.

גְּמָרָא

רמי ליה אבבי לרבא,
ואמרי לה: רבי חייא בר רב לרב:
תנן:

"רבי שמעון פוטר בזה ובזה".

אלמא: נקוב לרבי שמעון כשאינו נקוב משוי ליה.

ורמינהו:

"רבי שמעון אומר: אין בין נקוב לשאינו נקוב,
אלא להכשיר זרעים בלבד!"

צה,ב

אמר ליה:

לכל מילי רבי שמעון כתלוש משוי ליה,
ושאיני לענין טומאה, דהתורה ריבתה טהרה אצל זרעים,
שנאמר: "על כל זרע זרוע אשר יזרע"¹¹ (ויקרא יא, לו).

בעא מיניה ההוא סבא מרבי זירא:

שורש כנגד נקב - מה לי אמר רבי שמעון?

אישתיק, ולא אמר ליה ולא מידי.

זימנא חדא אשכחיה דיתיב וקאמר:

ומודה רבי שמעון שאם ניקב בכדי טהרתו.

אמר ליה: השתא שורש כנגד נקב בעאי מינה, ולא אמרת לי ולא מידי,
ניקב בכדי טהרתו - מיבעיא?!

אמר אבבי:

ואי איתמר להא דרבי זירא,

הכי הוא דאיתמר:

ומודה רבי שמעון שאם ניקב למטה מרביעית.

¹¹ וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא

409. צה, ב

רפ"י

חמש מדות גרסי:

כמוציא משקה. נקב דק מאד שמשקה יוצא בו: **טהור מלטמא גיסטרא.** כלומר אם כלי שלם הוא אינו נטהר בכך אבל אם היה שבר כלי והיה ראוי להשתמש בו דמקבל טומאה משנשבר כדתנן הן וקרקותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין כו' באלו טרפות (חולין דף נד:); וניקב שוב כמוציא משקה אינו טמא עוד משום תורת גיסטרא:

גיסטרא. שבר כלי ולקמיה מפרש טעמא דאין שבר כלי חשוב להצניעו משניקב ולומר הבא גיסטרא אחר ונניח תחתיו לקבל טיף טיף הנוסף מזה אבל אם היה כלי שלם וניקב מעט אין מאבדין אותו אלא אומר הבא גיסטרא אחר ונניח תחתיו:

ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת. כלומר אם כלי שלם היה וניקב כמוציא משקה עדיין כל תורת כלי עליו ואפ"י לקדש בו מי חטאת באפר פרה דבעינן כלי ראוי דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי וכ"ש שמקבל טומאה:

ניקב ככונס משקה. שאם מושיבו על המים נכנס בתוכו דהיינו נקב רחב קצת:

טהור מלקדש בו מי חטאת. טהור לאו דוקא אלא כמו טהר יומא (ברכות דף ב.) כלומר בטל לו מתורת כלי לענין מי חטאת:

ועדיין כלי הוא לענין הכשר זרעים. הזרועים בתוכו דכתלושין נינהו ואפילו לרבנן שאין נקב זה ראוי להריח לחלוחית הקרקע:

ניקב כשורש קטן. הוי טפי מבכונס משקה:

טהור מלהכשיר זרעים. לרבנן דהוי עציץ נקוב: **ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים.** שהוא שיעור לטומאה בכל כלי חרס העשוי לאוכלין סתם כל זמן שלא יחדו לרימונים ומקבל עדיין טומאה:

טהור מלקבל בו זיתים. כלומר מלקבל עוד טומאה משום תורת סתם כלי חרס שהרי שיעורן כזיתים ואם היתה עליו טומאה נטהר ממנה:

ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים. שאם יחדו שוב לרימונים מקבל טומאה מאן ולהבא או אם היה מיוחד לרימונים מתחילה לא נטהר:

טהור מכלום. משום כלי אלא אי"כ מצניעו לגיסטרא יטמא בתורת גיסטרא:

ואם היה מוקף צמיד פתיל. והוא באהל המת אין טומאה נכנסת בו דרך נקב ומצי על כל מה שבתוכו:

עד שיפחת רובו. דכל כלי פתוח כתיב (שם) דרך פתח נכנסת לו טומאה ולא דרך נקביו:

אלא במוקף צמיד פתיל. שאם ניקב כמוצא רימון אינו מציל:

ברברבי. ברובו: **זוטרי.** כמוציא רמון בטל ליה מכלי:

שונין. התנאים שונין ברייתא: **כלי חרס.** דשיעור הראשון האמור בו לבטלו במקצת משום כלי:

ככונס משקה. הוא דמבטל ליה מיהא מתורת מי חטאת ולא אמרו נקב מוציא משקה חשוב נקב לכלים אלא לגיסטרא דהתם ודאי אי נקבה הכי כמוציא משקה משדא שדי ליה:

שאין אומרים הבא גיסטרא. אחרת לגיסטרא זו להניח תחתיה לקבל הטיפין אבל כלי שלם חסין עליו ומשום נקב פורתא לא שדו ליה ומניחין גיסטרא תחתיו:

פליגי בה. בהכשר זרעים: **וסימן.** דלא תיטעי למימר חד אמר כמוציא זית:

אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין כו'. ברייתא היא (מנחות קי.) והיא לך לסימן שאחד מן האמוראים ריבה לשער בגדול שבשלתן ואחד ממעט לשער בקטן שבשלתן ולא בבינוני כונס משקה ומוציא משקה ליכא למיטעי בהן לענין זרעים:

שיעורו כמוציא זיתים. ליטהר מטומאה: **הרי הוא ככלי גללים.** משניקב כמוציא זית ואפילו יחדום לרמונים והא דתנן כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים גבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פ"י מ"א):

אמר רבא:

חמש מדות בכלי חרס:

ניקב כמוציא משקה - טהור מלטמא גיסטרא, ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת.

ניקב ככונס משקה - טהור מלקדש בו מי חטאת, ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים.

ניקב כשורש קטן - טהור מלהכשיר בו זרעים, ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים.

ניקב כמוציא זיתים - טהור מלקבל בו זיתים, ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים.

ניקב כמוציא רימונים - טהור מכלום. ואם הוקף צמיד פתיל - עד שיפחת רובו.

אמר רב אסי:

שמעתי: כלי חרס שיעורו כמוציא רימון.

אמר ליה רבא:

שפמא לא שמעית אלא במוקף צמיד פתיל.

והא רבא הוא דאמר:

מוקף צמיד פתיל - עד שיפחת רובו!

לא קשיא:

הא - ברברבי,

והא - בזוטרי.

צו, א

אמר רב אסי:

שונין:

"כלי חרס שיעורו - ככונס משקה.

ולא אמרו 'מוציא משקה' אלא לענין גיסטרא בלבד".

מאי טעמא?

אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן:

לפי שאין אומרים: "הבא גיסטרא לגיסטרא".

אמר עולא:

פליגי בה תרי אמוראי במערבא,

רבי יוסי ברבי אבין, ורבי יוסי בר זבדא.

חד אמר: כמוציא רמון,

וחד אמר: כשורש קטן.

וסימניה

אחד המרבה ואחד הממעט.

אמר רב חיננא בר כהנא משמיה דרבי אליעזר:

כלי חרס שיעורו - כמוציא זיתים.

ומר קשישא בריה דרבה מסיים בה משמיה דרבי אליעזר:

והרי הן - ככלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה,

לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.

ולענין צמיד פתיל - עד שיפחת רובו.

הדרן עלך המצניע